Teitl: Rhyfel a Heddwch

Teitlau	A oes heddwch?	Sut mae crefyddau'r byd yn ymateb i rhyfel?	Beth yw dy farn di?
Rhesymeg	**YMWADIAD:** Mae'r Nodiadau i Athrawon wedi'u diweddaru er mwyn gallu defnyddio'r adnodd drwy Gwricwlwm i Gymru. Wedi dweud hynny, mae cynnwys yr erthyglau wedi'i archifo ac nid yw'r wybodaeth wedi'i diweddaru. Mae'r erthyglau yn cael eu cadw ar y wefan gan fod y cynnwys yn parhau i fod yn berthnasol i Gwricwlwm i Gymru: Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg. **Pedwar diben 'Cwricwlwm i Gymru - Cwricwlwm am Oes'** **Drwy ddysgu am Ryfel a Heddwch fel rhan o'u gwersi addysg Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg, bydd cyfleoedd i ddysgwyr ddatblygu yn:** • Ddysgwyr uchelgeisiol, galluog sy'n gallu egluro'r syniadau a'r cysyniadau maen nhw'n eu dysgu; • Unigolion iach a hyderus sydd â gwerthoedd cadarn ac sy'n sefydlu eu credoau ysbrydol a moesol; • Cyfranogwyr mentrus, creadigol sy'n rhoi o'u hegni a'u sgiliau er budd pobl eraill; • Dinasyddion moesol, dysgedig a fydd yn ymgysylltu â materion cyfoes yn seiliedig ar eu gwybodaeth a'u gwerthoedd. **Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn y Cwricwlwm i Gymru** **Drwy ddarllen a defnyddio'r erthyglau yn eu gwersi Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg, caiff dysgwyr gyfleoedd i:** • Ymgysylltu â chwestiynau athronyddol a thyngedfennol, a'u harchwilio • Ymgymryd ag ymholiadau ac ymgysylltu â ffynonellau o ddoethineb ac athroniaethau • Datblygu a mynegi eu safbwyntiau dysgedig eu hunain • Defnyddio eu gwybodaeth a'u dealltwriaeth am safbwyntiau byd-eang crefyddol a heb fod yn grefyddol i feddwl yn feirniadol am eu gwerthoedd eu hunain • Archwilio'r ffyrdd mae argyhoeddiadau athronyddol crefyddol a heb fod yn grefyddol wedi dylanwadu ar brofiad dynol drwy gydol hanes • Gwerthuso amrywiaeth o ffynonellau crefyddol a heb fod yn grefyddol a defnyddio tystiolaeth ohonynt i ymgysylltu â materion moesegol a moesol • Archwilio credoau ac arferion pobl yn eu cymuned, yng Nghymru ac yn y byd ehangach ac ymateb yn sensitif iddynt • Datblygu gwerthoedd cadarn a sefydlu eu credoau moesol a'u hysbrydolrwydd • Trafod eu persbectifau eu hunain a phersbectifau eraill, a myfyrio arnynt **Y lens Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg** **Drwy ddarllen a defnyddio'r erthyglau yn eu gwersi Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg, caiff dysgwyr gyfleoedd i archwilio amrywiaeth o**		

Teitlau	A oes heddwch?	Sut mae crefyddau'r byd yn ymateb i rhyfel?	Beth yw dy farn di?
	gysyniadau yn ymwneud â Chrefydd, Gwerthoedd a Moeseg drwy'r is-lensys isod: • Chwilio am ystyr a diben; • Y byd naturiol a phethau byw; • Hunaniaeth a pherthyn; • Awdurdod a dylanwad; • Perthnasoedd a chyfrifoldeb; • Gwerthoedd a moeseg; • Taith bywyd; *Noder bod Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg yn cael eu pennu'n lleol drwy faes llafur cytunedig. Mae gan bob awdurdod lleol ei faes llafur cytunedig ei hun ar gyfer Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg y mae'n rhaid i ysgolion ei ystyried. Mae pob maes llafur sydd wedi'i gytuno wedi ystyried fframwaith y Cwricwlwm i Gymru a chanllawiau Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg y cyfeirir atynt uchod ac isod. **Dolenni Defnyddiol:** **Canllawiau Crefydd, Gwerthoedd a Moeseg - https://hwb.gov.wales/curriculum-for-wales/humanities/designing-your-curriculum/#religion,-values-and-ethics-guidance** **Canllawiau Dyniaethau Hwb - https://hwb.gov.wales/curriculum-for-wales/humanities** **Datganiadau o'r hyn sy'n bwysig - https://hwb.gov.wales/curriculum-for-wales/humanities/statements-of-what-matters/** **Themâu Trawsgwricwlaidd - https://hwb.gov.wales/curriculum-for-wales/humanities/designing-your-curriculum/#cross-cutting-themes**		
Geirfa allweddol	ARCHDDERWYDD – Arweinydd yr orsedd yn yr Eisteddfod Genedlaethol – *Archdruid.* PENBEDW – Birkinhead – lle cynhaliwyd yr Eisteddfod Genedlaethol yn 1918. ELLIS HUMPHREY EVANS – Enw bedydd Hedd Wyn. CEFN PILKEM – Man ger Ypres yng ngwlad	Rhyfel – sefyllfa o wrthdaro arfog rhwng dwy gymdeithas neu wlad – *war.* Trais - ymddygiad sy'n cynnwys defnydd o rym corfforol gyda'r bwriad o frifo neu ladd - *violence*. Gwrthdaro – Taro yn erbyn, bod mewn anghytundeb, anghydweld – *conflict.* Heddwch – y gallu i fyw ar delerau da gydag eraill gan osgoi gwrthdaro - *peace*. Heddychiaeth - y gred fod unrhyw ffurf ar drais neu ryfel yn gwbl annerbyniol – *pacifism.*	Caplan - clerigwr neu weinidog o fewn i'r ffydd Gristnogol neu ffydd arall sy'n gweithio gyda'r lluoedd arfog – *chaplain* Lluoedd arfog: grŵp o bobl sy'n cario arfau – *armed forces* Gwrthdaro - Taro yn erbyn, bod mewn anghytundeb, anghydweld – *conflict.* Swyddogaeth - rôl person, swydd; cylch neu

Teitlau	A oes heddwch?	Sut mae crefyddau'r byd yn ymateb i rhyfel?	Beth yw dy farn di?
	Belg lle lladdwyd Hedd Wyn. HEDDYCHWR – Rhywun sy'ngwrthwynebu'n gyfangwbl y defnydd o drais - *pacificst/peacemaker*. GANDHI – Arweinydd y mudiad sicrhaodd annibynniaeth i India MARTIN LUTHER KING – arweinydd y mudiad hawliau sifil yn America. AHIMSA – yr egwyddor o beidio niweidio unrhyw beth byw. 'CONSHI' – llys-enw dirmygus a ddefnyddid am wrthwynebwyr cydwybodol - *conscientious objector.* BONHOEFFER – Diwinydd o'r Almaen a wrthwynebodd Hitler. CYRNOL VON STAUFFENBERG – Uchel Swyddog ym myddin yr Almaen arweiniodd gynllwyn i lofruddio Hitler. CYNAN – Bardd a chymeriad hynod o bwysig yn hanes eisteddfodol Cymru. CALFARIA (Galfaria) - Ble cafodd Iesu Grist ei groeshoelio – *Calvary.*	Terfysgaeth – defnyddio trais annerbyniol yn erbyn eraill, aelodau diniwed o gymdeithas yn aml iawn - *terrorism*. Karma – gweithredoedd o bob math sy'n arwain at ganlyniadau. Ahimsa – yr egwyddor o beidio niweidio unrhyw beth byw. Dulliau di-drais – tynnu sylw at annhegwch heb ddinistrio eiddo na bygwth na brifo pobl. Rhyfel Cyfiawn – rhyfel i amddiffyn y diniwed neu rai a orthrymir ac i sicrhau cyfiawnder a heddwch; Jihad – y jihad mwyaf yw brwydr bersonol i fyw yn dda. Y jihad lleiaf yw ymladd yn enw Islam.	faes arbennig o weithgarwch – *role* Gweinidog/ficer - person sy'n gweithio i'r eglwys Gristnogol – *minister or vicar* Lifrai - Gwisg unffurf swyddogol – *uniform* Difaru - to regret, *to be sorry for an action* Tyngu llw - addo gwneud rhywbeth – *to swear an oath* Tramgwyddo - torri ar – *to offend/ to violate* Hawliau dynol - hawliau y dylai fod ar gael i bawb - *human rights* Cydwybod - y peth mewnol sy'n gwneud i ni adnabod gweithredoedd da/drwg – *conscience* Atal - rhoi stop ar / rhwystro – *to stop/prevent* Cyd-ddyn - aelod o'r hil ddynol – *fellow man* Difrod troseddol - torri/gwneud niwed i rywbeth a hynny yn erbyn y gyfraith- *criminal damage* Egwyddorion - Barn, argyhoeddiad moesol, sy'n rheoli ymddygiad a gweithredoedd person – *principles*

Teitlau	A oes heddwch?	Sut mae crefyddau'r byd yn ymateb i rhyfel?	Beth yw dy farn di?
	PRYDDEST - Cerdd hir FLOSSENBURG – un o wersylloedd crynhoi Hitler lle cafodd Bonhoeffer ei ddienyddio.		Prifardd - bardd sydd wedi ennill y gadair neu'r goron yn yr Eisteddfod Genedlaethol – *bard who has won the chair or the crown at the National Eisteddfod* Llawysgrif - Llyfr, dogfen a ysgrifennwyd â'r llaw (weithiau dogfen sy'n hen iawn)- *manuscript* Offeren - Gwasanaeth sy'n cynnwys yr Ewcharist neu Swper yr Arglwydd ac fel arfer sy'n dilyn trefn yr Eglwys Gatholig Rufeinig – *mass* Kosovo - Ar ôl i Yugolavia chwalu fel gwlad yn 1990 cafwyd brwydro ffyrnig rhwng yr Albaniaid a phobl Serbia, a bu'n rhaid i luoedd NATO ymyrryd. Daeth y brwydro i ben yn 1999 Mahabharata - cerdd hir Hindwaidd.
Geiriau chwilio	Heddwch Eisteddfod Genedlaethol Rhyfel Byd Cyntaf Bwli Ail Ryfel Byd Hitler Corfflu Meddygol Cynan Hedd Wyn	Rhyfel Heddwch Heddychiaeth Karma Ahimsa Jihad Muhammad Iesu.	Rhyfel Heddwch Adar angau Milwr Byddin Caplan Lluoedd arfog Trethi Protest

<table>
<tr><th>Teitlau</th><th>A oes heddwch?</th><th>Sut mae crefyddau’r byd yn ymateb i rhyfel?</th><th>Beth yw dy farn di?</th></tr>
<tr><td></td><td></td><td></td><td>Cymdeithas y Cymod
Peacemakers
Llyfr Gwyn
Egwyddor</td></tr>
<tr><td>Tasgau dosbarth</td><td colspan="3">Tasgau ysgrifennu estynedig sy’n gofyn i’r disgyblion i ddefnyddio’r 3 erthygl, cyfeirio at gredoau/dysgeidiaethau ac arferion crefyddol wrth ymateb i gwestiynau sylfaenol/crefyddol.

Llafaredd:
Ystyriwch ddefnyddio strategaethau megis, ‘twnel meddwl’ ‘conscience alley’. Efallai bydd angen cyd-baratoi mat iaith ymlaen llaw.
Trafodwch ddatganiad Gandhi: “Bydd llygad am lygad yn gwneud y byd cyfan yn ddall.”
A fyddech chi’n fodlon arwyddo Llyfr Gwyn Caerfyrddin? Ar sail eich darllen, esboniwch eich penderfyniad.
Pe fyddech yn prynu pabi ar gyfer Sul y Cofio, pa babi (coch neu wyn) fyddech chi’n ei dewis a pham? Oes dewis o babis yn eich ysgol neu gymuned chi?
Paratowch sesiwn addoli ar y cyd er mwyn cofnodi ‘Diwrnod Heddwch Rhyngwladol y Cenhedloedd Unedig - International Peace Day UN’ (21.09.17) neu ‘Ddiwrnod Ewyllys Da yr yUrdd’ (18.05.18).
Paratowch raglen radio neu bodlediad sy’n cyflwyno hanes credinwr sydd wedi gweithio dros heddwch.
Creadigol:
Ystyriwch gydweithio gyda’r adran Gelf.
Lluniwch boster neu ddarn o waith celf sy’n cyferbynnu rhwng rhyfel a heddwch ar gyfer arddangosfa ysgol. Gofalwch gynnwys symbolau sy’n gysylltiedig â’r ddau. Beth am gynnwys rhai dyfyniadau crefyddol? Ysgrifennwch baragraff cynhwysfawr yn esbonio’ch dewis o ddelweddau, dyfyniadau, technegau artistig a lliwiau. (Gweler: http://www.natre.org.uk/about-natre/projects/spirited-arts/spirited-arts-2017/).
Lluniwch logo Google er mwyn coffau heddychwr.
Dewiswch ddyfyniad sy’n berthnasol i’r thema ‘Heddwch’ a chyfansoddwch gân sy’n addas ar gyfer sesiwn addoli ar y cyd.
Gweithiwch mewn parau i baratoi poster yn cyfleu hanes un person sydd wedi gweithio dros heddwch oherwydd eu ffydd. Paratowch arddangosfa ar gyfer coridor yr ysgol neu mewn ffenest siop wag.</td></tr>
</table>

<table>
<tr><th>Teitlau</th><th>A oes heddwch?</th><th>Sut mae crefyddau’r byd yn ymateb i rhyfel?</th><th>Beth yw dy farn di?</th></tr>
<tr><td></td><td colspan="3">Ysgrifennu
• Trydarwch neges sy’n coffau cyfraniad heddychwr.
• Bu traddodiad hir o heddychiaeth yng Nghymru yn ystod yr 20fed ganrif gyda nifer o lenorion ac eraill yn gryf o blaid heddychiaeth ar sail eu credoau Cristnogol. Beth oedd profiadau George M.Ll. Davies, Gwenallt, Gwynfor Evans ac eraill?

Gweler y safleoedd canlynol:
https://www.llgc.org.uk/ymgyrchu/Heddwch/Heddychiaeth/

https://www.llgc.org.uk/ymgyrchu/Heddwch/CND/index.htm
‘Nid oes lle i grefydd ar faes y gâd.’ Trafodwch.

Rhifedd
• Yn 2017 mae Gwledydd Prydain yn unig am wario dros £47 Biliwn ar amddiffyn ac arfau. Gan ddefnyddio dadleuon moesol a chrefyddol lluniwch ddadl yn erbyn y gwariant yma. Oes posib amddiffyn y gwariant?

• Casglwch wybodaeth ystadegol am wariant milwrol gwahanol wledydd. Gallwch wneud siartiau a graffiau er mwyn cymharu gwahanol wledydd. Sut mae’r gwledydd yn cyfiawnhau’r fath wariant?</td></tr>
<tr><td>Tasgau ymestynnol</td><td>• Mewn grwpiau trafodwch sefyllfa’r bwli – be fydde chi’n wneud mewn sefyllfa o’r fath a pham?</td><td>• 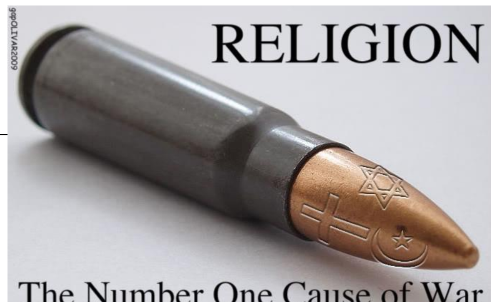</td><td>• Beth sy’n cysylltu’r tri sydd wedi gweithio yn y lluoedd arfog? Beth sy’n cysylltu’r heddychwyr? Efallai bydd map cysyniad yn</td></tr>
</table>

Teitlau	A oes heddwch?	Sut mae crefyddau'r byd yn ymateb i rhyfel?	Beth yw dy farn di?
	• Ymchwiliwch i resymau (daliadau crefyddol ag unrhyw resymau eraill) Gandhi neu Martin Luther King dros beidio defnyddio trais ac yna ysgrifennwch ymgom gan un ohonynt yn ceisio perswadio arweinwyr y byd i roi heibio eu harfau. • Ymchwiliwch ymhellach i hanes cynllwyn Cyrnol Von Stauffenberg. Gallech wylio rhannau o'r ffilm 'Valkyrie'. A ydych yn credu i'r cynllwynwyr weithredu'n gywir ai peidio? (Beth am gyfyng-gyngor Bonhoeffer?). • Mewn grwpiau o bedwar cymerwch rôl pob un o'r carfannau y cyfeirir atynt yn yr erthygl, sef: a. Yn barod i ymladd yn erbyn drygioni (sant sipahi) b. Ddim yn barod i ymladd (Gandhi / Martin Luther King) c. Yn wrthwynebus i ryfel ond yn penderfynu gwneud (Bonhoeffer) d. Ddim yn barod i godi arfau, ond yn barod i helpu yn y lluoedd	Edrychwch ar y poster. Yn anffodus mae llawer heddiw yn gweld crefydd fel prif achos gwrthdaro a rhyfel yn ein byd. I ba raddau y mae hyn yn wir yn eich barn chi? Edrychwch ar enghreifftiau o wrthdaro a rhyfela ar draws y byd. • Casglwch wybodaeth bellach am safbwynt Iesu Grist a'r Testament Newydd, Muhammad a'r Quran, am yr angen am heddwch. • Bu 2016 – 17 yn gyfnod o etholiadau niferus. Ysgrifennwch lythyr at eich cynghorydd, aelod cynulliad neu aelod seneddol gan fynegi eich barn am ryfel a'r angen am heddwch. • Lluniwch boster sy'n cyferbynnu rhwng rhyfel a heddwch. Gofalwch gynnwys symbolau sy'n gysylltiedig â'r ddau. Beth am gynnwys rhai dyfyniadau crefyddol?	help i chi gynllunio'ch ateb. • Mae Sian Cwper yn atal 12% o'u treth rhag iddo gael ei ddefnyddio i ddibenion milwrol. Sut ddylai'r llywodraeth gwario'r arian a daw o'r trethi? Ystyriwch: yr amgylchedd, addysgu, iechyd, diogelwch, lles, gwaith, amddiffyn. Gwnewch siart gylch i ddangos eich penderfyniad. • A fyddech chi'n llofnodi Llyfr Gwyn Caerfyrddin ac yn '*ymrywmo i weithio dros heddwch yn y byd*'? Esboniwch eich ateb. • Gwahoddwch ymgyrchydd heddwch i'r ysgol. Trefnwch bod un ohonoch yn croesawu'r ymgyrchydd a bod un arall yn talu'r diolchiadau. Bydd angen i bawb baratoi cwestiynau addas. Ystyriwch ysgrifennu erthygl byr i newyddlen yr ysgol neu'r papur bro lleol. • Lluniwch Neges Ewyllys Da i'r Urdd. • Paratowch swydd ddisgrifiad ar gyfer caplan yn y lluoedd arfog. Ysgrifennwch lythyr cais ar gyfer y swydd. • Beth yw record pleidleisio eich Aelod Seneddol chi mewn dadleuon sy'n

Teitlau	A oes heddwch?	Sut mae crefyddau'r byd yn ymateb i rhyfel?	Beth yw dy farn di?
	meddygol (R R Williams) a chynhaliwch ddadl ar y testun 'Nid yw defnyddio trais byth yn gywir.' • Gwyliwch rannau o'r ffilm Hedd Wyn. A oes hawl gan y llywodraeth i orfodi pobl i ymladd yn groes i'w hewyllys? • Ceisiwch ddarganfod mwy am y syniad o sant-sipahi mewn Sikhaeth. A yw'n bosibl bod yn sant ac yn filwr? • Sut fydde chi'n cofio am y rhai laddwyd mewn rhyfeloedd?		ymwneud â gwariant ar y lluoedd arfog/amddiffyn, ac ymyrraeth milwrol Prydain mewn rhyfeloedd tramor. https://www.theyworkforyou.com Ymchwiliwch i'r resymau oedd yn sail i benderfyniad eich aelod seneddol.
Adnoddau pellach	Yr Ysgwrn http://www.eryri-npa.gov.uk/visiting/yr-ysgwrn Diffodd y Sêr - Hanes Hedd Wyn gan Haf Llywelyn Arddangosfa Llyfrgell Genedlaethol Ffilm Valkyrie	Pdf - Beth mae Islam yn ei ddweud mewn gwirionedd Beibl.net http://beibl.net/ Qu'ran ar lein https://quran.com/ Cymdeithas y Cymod http://www.cymdeithasycymod.org.uk/ Muslim Council of Wales http://muslimcouncilwales.org.uk/about-us-welsh/ Hindu Council of Wales: http://hinducouncilofwales.org.uk/ Podcast (Saesneg) gyda Saleem Kidwai, Ysgrifennydd Cyffredinol Cyngor Mwslimaidd	Lle roeddwn i – Cleif Harpwood yn esbonio hanes cyfansoddi 'Mr Duw'. http://www.bbc.co.uk/cymrufyw/35881362 Cymdeithas y Cymod http://www.cymdeithasycymod.org.uk/

Teitlau	A oes heddwch?	Sut mae crefyddau'r byd yn ymateb i rhyfel?	Beth yw dy farn di?
		Cymru - https://soundcloud.com/huw-onllwyn-jones	
	Adnoddau ar gyfer Dydd y Cofio - http://mailchi.mp/wcia/2017-wales-schools-debating-championships-registration-open-pencampwriaethau-dadlau-ysgolion-cymru-1180185?e=57625aee9c		